

Bluestep Bank AB (publ) Filial Oslo
Postboks 641 Sentrum
0106 OSLO

VÅR REFERANSE
20/9949

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl §§ 13 og 24 (1), finanstill
§ 7, fvl § 13.
Gelder kun merkede deler

DATO
31.05.2021

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte digitalt tilsyn i Bluestep Bank AB (publ) Filial Oslo (heretter "filialen") 7. desember 2020, som ledd i den risikobaserte tilsynsvirksomheten. Tilsynet ble som følge av den aktuelle smittevernsituasjonen gjennomført digitalt. Formålet var å gjennomgå bankens styring og kontroll av risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering, herunder etterlevelsen av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrifter.

Til grunn for denne tilsynsrapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 8. februar 2021, samt filialledelsens kommentarer til rapporten i brev av 22. mars 2021.

Finanstilsynet har følgende merknader etter tilsynet:

1. Organisering, roller og opplæring

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventninger

Etter norsk hvitvaskingslov skal rapporteringspliktige utpeke en person i ledelsen som hvitvaskingsansvarlig, jf. § 8 femte ledd. For filialer av utenlandske foretak etablert i annet EØS-land underlagt hvitvaskingsregelverket, er det ikke påkrevd med egen hvitvaskingsansvarlig i den norsketablerte delen av virksomheten. Filialen har imidlertid et selvstendig ansvar for at den norsketablerte delen av virksomheten følger norsk hvitvaskingsregelverk, og det bør utpekes en eller flere personer med delegerte oppgaver i den norske delen av virksomheten.

Etter norsk regelverk har hvitvaskingsansvarlig blant annet ansvar for rapportering av mistenkelige forhold til Økokrim. Hvitvaskingsansvarliges arbeidsoppgaver kan delegeres til andre i foretaket der dette er hensiktsmessig, men det er imidlertid ikke anledning til å delegere selve ansvaret. Oppgaver kan videre ikke delegeres til de som har etterlevelses- eller internrevisjonsansvar etter hvitvaskingsloven § 35 annet ledd, og hvitvaskingsansvarlig kan heller ikke være samme person som etterlevelsesansvarlig, eller utføre internrevisjonsoppgaver.

Banken skal videre sørge for at ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket gis tilstrekkelig opplæring. Ansatte skal blant annet være kjent med virksomhetens risikoeksponering og forpliktelser etter hvitvaskingsloven, samt være i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering, jf. hvitvaskingsloven § 36. Omfang og intensitet må tilpasses den ansattes ansvar og arbeidsoppgaver, og oppgaver i nær relasjon til disse. Finanstilsynet understreker at også virksomhetens styre og ledelse må gis opplæring som reflekterer deres rolle og ansvar for virksomhetens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket.

Finanstilsynets vurderinger

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at rollen som hvitvaskingsansvarlig etter norsk lov, innebærer ansvar for oversendelse av opplysninger om mistenkelige forhold til Økokrim, jf. hvitvaskingsforskriften § 5-1. Banken har organisert denne oppgaven slik at det er Compliance-ansvarlig i Bluestep Bank AB i Sverige som i dag undersøker og rapporterer mistenkelige transaksjoner for filialen i Oslo. Finanstilsynet gjorde oppmerksom på at hvitvaskingsansvarliges oppgaver etter norsk lov ikke kan delegeres til de som har etterlevelsels- eller internrevisjonsansvar etter hvitvaskingsloven § 35 annet ledd.

Finanstilsynet vurderte også at filialen har betydelig nøkkelpersonrisiko, da den i stor grad er avhengig av compliance-ansvarliges tilstedeværelse for å kunne besvare og fremskaffe informasjon om filialens arbeid på antihvitvaskingsområdet. Finanstilsynet fant derfor å understreke at filialen også har et selvstendig ansvar for at den norsketablerte delen av virksomheten følger norsk hvitvaskingsregelverk. Finanstilsynet påpekte videre i foreløpig rapport at filialen ikke var kjent med hvorvidt styret er inkludert i den årlige eller periodiske opplæringen, og minnet om at også virksomhetens styre og ledelse må gis opplæring som reflekterer deres rolle og ansvar for virksomhetens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket.

Filialledelsen viser i sitt tilsvarende svar til det svenske regelverket, og utpeking av en "Centralt funksjonansvarlig", som blant annet er tillagt ansvaret for rapportering til den svenske *Polismyndigheten*. Det angis at banken så det hensiktsmessig at oppgaven ble lagt til den sentrale funksjonen i tråd med svenske regler, også for å sikre en enhetlig praksis, ettersom filialen ikke har en egen hvitvaskingsansvarlig. Filialen fremhever at det svenske regelverket muliggjør at rapporteringsansvaret tilligger compliance-ansvarlig.

Filialledelsen skriver videre at den ikke uten videre er enig i Finanstilsynets merknader vedrørende nøkkelpersonsrisiko og avhengighet til compliance-ansvarlig. Filialen oppfatter det slik at det er særlig filialens muligheter til å fremskaffe dokumentasjon av undersøkelser og rapportering av mistenkelige forhold, samt inntrykk skapt før og under selve tilsynet, som er grunnlaget for Finanstilsynets vurdering. Etter filialens syn er det logisk at compliance-ansvarlig er den eneste med tilgang på all informasjon om saker som håndteres i AML-systemet, også med tanke på avsløringsforbud og personvern.

Finanstilsynet understreker viktigheten av at involverte i filialens anti-hvitvaskingsarbeid, herunder i løpende oppfølging og gjennomføring av ulike kundetiltak, har en helhetlig oversikt og innsikt i de ulike kundeforholdene. Også for å kunne avgjøre hvilken risiko kunden til enhver tid representerer, og hvilke eventuelle risikobaserte kundetiltak som til enhver tid vil måtte gjennomføres i det enkelt tilfelle. Finanstilsynet påpeker at det kun er Compliance-ansvarlig i Sverige som i dag har tilgang til all dokumentasjon om de norske kundene, herunder om alarmer, undersøkelser og rapporteringer, og

således har et helhetlig oversiktsbilde over kundeforholdet. Under tilsynet ble det også referert til at vedkommende var den eneste personen med fullstendig oversikt og innsikt i ulike deler av filialens anti-hvitvaskingsarbeid, herunder gjennomførte tiltak og løpende vurderinger i tiknytning til stikkprøvene. Kundeinformasjon er ellers spredt mellom ulike avdelinger og systemer med tilgangsbegrensninger (som også omtalt i rapportens pkt. 6). Finanstilsynet påpeker at det på tross av vedkommendes fravær burde være mulig for andre ansatte å enkelt kunne fremstille informasjon og dokumentasjon. Etter Finanstilsynets syn svekker dette også den norske filialens mulighet til å få oversikt over det totale risikobildet, samt påse at kravene i det norsk hvitvaskingsregelverk til enhver tid blir etterlevd, herunder at risikobaserte kundetiltak til enhver tid gjennomføres og dokumenteres i tråd med norsk regelverk.

Finanstilsynet noterer filialledelsens informasjon om at en egen avdeling i førstelinjen vil overta oppgaver som i dag utføres av compliance-ansvarlig, herunder knyttet til rapportering av opplysninger om mistenkelige forhold til Økokrim. Finanstilsynet merker seg også at filialen kontinuerlig fokuserer på å redusere nøkkelpersonrisiko generelt. Finanstilsynet tar videre til etterretning de opplysninger om allerede gjennomførte opplæringstiltak for styret, samt at styret heretter også vil inkluderes i relevante deler av den generelle opplæringen av ansatte på området.

2. Risikovurdering

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventninger

Hvitvaskingsloven § 7 krever at rapporteringspliktige identifiserer og vurderer risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til sin virksomhet. Risikovurderingen skal blant annet ta i betraktning følgende momenter, jf. hvitvaskingsloven § 7 andre ledd:

- a) egen virksomhet, herunder særlig virksomhetens art og omfang
- b) virksomhetens produkter, tjenester og kundeforhold
- c) type kunder og kundegrupper
- d) geografiske forhold

Formålet med risikovurderingen er å kartlegge og beskrive foretakets risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, og på den måten danne grunnlag for rutine som foretaket må etablere for utførelsen av tiltakene for å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Videre vil det normalt være nødvendig for den rapporteringspliktige å iverksette risikoreduserende tiltak for å håndtere risikoene som er identifisert. Risikovurderingen skal videre dokumenteres, holdes oppdatert og stilles til rådighet for tilsynsmyndigheten, jf. § 7 femte ledd.

Finanstilsynets vurderinger

Konsernet har en overordnet risikovurdering fra 30. september 2020, hvilket er den første versjonen av dette dokumentet. I den overordnede risikovurderingen henvises det til at dokumentet er en oppsummering av alle Bluestep-filialenes rutiner for risikoklassifisering og løpende oppfølging. Under tilsynet informerte filialen om at rutine for risikoklassifiseringsmodellen og løpende oppfølging utgjorde den landspesifikke risikovurderingen til filialen, da disse inneholder foretakets risikoklassifisering av kunder og produkter. Innholdet i disse rutine er et resultat av en årlig workshop på området, hvor risikoer diskuteres og danner filialens risikoklassifiseringsmetodikk. Den

overordnede risikovurderingen oppsummerer så risikoene påpekt i disse rutinene på konsernnivå, og danner den overordnede risikovurderingen som er felles for alle landene.

Finanstilsynet understreket i foreløpig rapport at risikovurderingen skal danne grunnlaget for rutinene, og at risikoklassifiseringen skal bygge på generelle vurderinger fra virksomhetens risikovurdering. Etter Finanstilsynets vurdering er den overordnede risikovurderingen på konsernnivå svært generell, og tar i all hovedsak for seg generelle risikoindikatorer ved bransjens tilbudte produkter.

I foreløpig rapport viste Finanstilsynet videre til at filialens nevnte rutiner fremsto som en beskrivelse av metoden for risikoklassifisering av kundemassen, redegjørelse for reglene i transaksjonsovervåkingssystemet og behandling av alarmer, heller enn en virksomhetsinnrettet risikovurdering, jf. hvitvaskingsloven § 7. Finanstilsynet påpekte blant annet at rutinene kun redegjør for utvalgte risikofaktorer og en rekke antakelser/forutsetninger for risikoklassifiseringsmodellen, men ingen tilhørende vurderinger. Terrorfinansiering var videre ikke nevnt, annet enn i den overordnede risikovurderingen på konsernnivå, hvor det konstateres at kunden kan spare midler på konto til terrorformål. Finanstilsynet bemerket at det kun tas utgangspunkt i hvordan produktene er designet og deres funksjonalitet, heller enn konkrete analyser av risikoen ved egen virksomhet, produkter, kundeforhold, type kunder, kundegrupper, og geografiske forhold. Finanstilsynets vurdering i foreløpig rapport var at filialen ikke har etablert en risikovurdering i henhold til kravene i hvitvaskingsloven § 7.

Finanstilsynet merker seg at filialledelsen er uenig i Finanstilsynets vurdering. Blant annet skriver filialen at den har gjennomført risikovurderinger, også i workshops, både på konsernnivå og spesifikt for filialen. Resultatene av vurderingene i workshops er deretter dokumentert i de ulike dokumentene det henvises til, og som Finanstilsynet har mottatt. Filialen angir at dokumentene samlet dokumenterer filialens risikovurderinger, og at det er relevant å se til alle disse ved vurderingen av om forpliktelsene i § 7 er oppfylt. Det vises også til at den generelle risikovurderingen på konsernnivå inneholder hyppige referanser til virksomheten i Norge.

Videre mener filialen at forholdene som nevnt i § 7 er vurdert og omtalt i dokumentene, og at de er tillagt en spesifikk risikovekt, blant annet ved at det er utarbeidet en skala for vurdering av risiko hvor 5 indikerer veldig høy og 1 veldig lav. Filialen henviser også til spesifikke deler av dokumentene, som de mener påviser at hvert enkelt forhold i § 7 blir vurdert.

Finanstilsynet fremhever at konsernets risikovurdering er svært generell, og i hovedsak er knyttet til bransjens tilbudte produkter. Den er etter Finanstilsynets oppfatning konstaterende, heller enn vurderende, eksempelvis ved at det overfladisk redegjøres for hvilke produkter som tilbys, hvilke kunder som aksepteres, at transaksjoner kun gjennomføres med kunder som har et kundeforhold, og at disse også har kundeforhold i annen bank. Finanstilsynet peker til at den eksempelvis i større grad burde vurdert *hvilke* produkter, og *hvorfor* de anses å inneha høyere risiko, hvilke kunder som utgjør høyere risiko og hvorfor disse anses å utgjøre dette, samt vurderinger knyttet til risikoen ved å lene seg mot at kundene også har kundeforhold i annen bank. Videre inneholder den en opplisting av generelle risikoindikatorer, det banken anser som risikoreducerende faktorer, og eksempler på mistenkelig adferd, snarere enn selvstendige vurderinger av risikoen ved egen virksomhet, basert på egne erfaringer, herunder med produkter og kunder i tilknytning til disse indikatorene.

Finanstilsynet viser videre til at de nevnte filialspesifikke dokumentene refererer til en metode for risikoklassifisering av kundemassen på kundenivå, herunder ut fra egenskaper ved den enkelte kunde og produktet kunden benytter, heller enn en overordnet og virksomhetsinrettet risikovurdering som konkret identifiserer og vurderer risiko ved filialens egen virksomhet. I likhet med konsernets overordnede risikovurdering fremgår det ikke hvilke vurderinger som ligger til grunn for konklusjonene som er tatt. Finanstilsynet kan ikke se at vurderingen bygger på konkrete analyser av risikoen ved egen virksomhet, produkter, kundeforhold, type kunder, kundegrupper, og geografiske forhold. Etter Finanstilsynets vurdering bør risikovurderingen også mer konkret bygge på filialens relevante data og informasjon om egen kundemasse.

På bakgrunn av det ovennevnte fastholder Finanstilsynet derfor vurderingen fra foreløpig rapport om at filialen ikke har en risikovurdering i tråd med lovens krav.

3. Risikoklassifisering

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventninger

For å gjennomføre de korrekte kundetiltakene på den enkelte kunde, må alle kunder risikoklassifiseres, jf. § 9. Risikoklassifiseringen skal bygge på generelle vurderinger fra virksomhetens risikovurdering, i tillegg til konkrete forhold tilknyttet den enkelte kunde.

Risikoklassifiseringen må blant annet hensynta alle kundens produkter og tjenester i foretaket, slik at den totale risikoprofilen til kunden er kjent. Risikoklassifiseringen må alltid innebære en vurdering av kundeforholdets formål og tilsiktede art, mengden kundemidler som skal inngå i kundeforholdet, kundens samlede kontoer og engasjementer samt varigheten på kundeforholdet. For nye kunder skal forventede transaksjoners størrelse, destinasjon og regelmessighet inngå i vurderingen. I reklassifiseringen av eksisterende kunder må transaksjonsmønstre også hensyntas. Foretaket må også ha en formening om transaksjonens størrelse, destinasjon og regelmessighet har en naturlig sammenheng med kundeforholdets formål og tilsiktede art. Foretaket må også ha rutiner for hvordan risikoklassifiseringen skal skje.

Finanstilsynets vurderinger

Filialen har utarbeidet en risikoklassifiseringsmetodikk som scorer kundene på en skala fra 1 (very low) til 5 (very high), og hvor det benyttes en metode for lånekunder og en for innskuddskunder. På tidspunktet for tilsynet hadde filialen 7815 lånekunder og 15700 innskuddskunder. Av innsendt dokumentasjon fremkom det at kun 43 utgjorde veldig høy eller høy risiko, hvorav 41 var PEP.

Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at den fremlagte dokumentasjonen kunne gi inntrykk av at det både for lånekunder og innskuddskunder ikke var mulig å bli høy risiko med mindre kunden var PEP. Følgelig oppfattet Finanstilsynet at ingen øvrige kunder ble underlagt forsterkede kundetiltak ved etablering eller løpende oppfølging, med mindre det ble utløst alarm i transaksjonsovervåkingen.

Videre påpekte Finanstilsynet at metodikken som ble fremlagt heller ikke tar hensyn til informasjon som er innhentet, herunder midlenes opprinnelse, mengden kundemidler som inngår i kundeforholdet, eller transaksjoners størrelse, når kundene risikoklassifiseres. Heller ikke kundeforholdets tilsiktede art vurderes, da denne informasjonen ikke innhentes ved kundeetablering. Finanstilsynet understreket

i foreløpig rapport at risikoen skal vurderes ut fra informasjon om kunden, og at det til enhver tid skal kunne påvises at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risiko.

Finanstilsynets vurdering var at filialens risikoklassifiseringsmetodikk ikke er egnet til å avdekke kunders reelle risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, heller ikke i stand til å klassifisere kunder iht. hvitvaskingsregelverket.

Filialledelsen klargjør i sitt tilsvarende at det for lånekundene gjennomføres risikoklassifisering både på kundenivå og kontonivå, og at tallene som påpekt i foreløpig rapport knyttet seg til kundenivået. Filialen oppgir videre at det eksisterer flere kundeforhold vurdert som høyrisiko på kontonivå, og at disse er underlagt forsterkede kundetiltak. Finanstilsynet bemerker at antallet lånekunder klassifisert som høyrisiko på kontonivå, ikke fremkom i forbindelse med tilsynet. Finanstilsynet tar filialens klargjøring og informasjon om klassifisering av lånekundene til etterretning. Finanstilsynet fastholder imidlertid sine vurderinger og merknader hva angår klassifiseringen av bankens innskuddskunder.

Filialledelsen skriver videre i sitt tilsvarende at den er uenig i Finanstilsynets vurdering, og mener at den eksisterende risikoklassifiseringsmetodikken etterlever hvitvaskingsloven § 9. Blant annet peker filialen på at produktene som tilbys i seg selv ikke er assosiert med høy risiko, samt empiri om at det er få transaksjoner som gjennomføres via disse produktene, og som ligger til grunn for filialens vurderinger i forbindelse med utarbeidelsen av risikoklassifiseringen. Etter filialens egen vurdering tar ikke Finanstilsynet i tilstrekkelig grad høyde for dette.

Filialen erkjenner videre i sitt tilsvarende at midlenes opprinnelse ikke hensyntas i metodikken. Imidlertid viser filialen til Finanstilsynets merknader vedrørende kundeforholdets tilsiktede art, og skriver at dette er hensyntatt ved at produktene er såpass enkle/spissede at det ikke er tvil om hva kunden skal benytte produktet til. Det angis at lånekunder har et klart definert formål og forhåndsdefinerte bruksmønstre i form av nedbetalingsplaner, og at det vil gå ut på det samme om Filialen vurderer produkttypene eller kundeforholdets tilsiktede art. Det opplyses videre at kundene ved etablering alltid blir spurt hva lånet skal benyttes til. Filialen angir også at det kun er påkrevd å innhente nødvendige opplysninger om formål og tilsiktede art, og at filialen derfor vurderer at den befinner seg innenfor de rettslige rammer, da transaksjonsmønstre for låneproduktene også er forhåndsdefinerte i nedbetalingsplanen. Hva gjelder "transaksjoners størrelse", skriver filialen at dette allerede er hensyntatt i risikoklassifiseringen for låneprodukter, blant annet i form av størrelsen på ekstraordinære nedbetalinger, som flagges i transaksjonsovervåkingen.

Finanstilsynet finner, basert på tilsvaret, å fremheve forskjellen mellom kundeforholdets formål og tilsiktede art, da filialens kommentarer om tilsiktede art også refererer til kundeforholdets formål og rundskrivets kapittel 4.2.2 vedrørende dette. Finanstilsynet viser videre til at nedbetalingsplanene i stor grad er basert på filialens egne vurderinger og beregninger av kundens gjeldsbetjeningskapasitet. Finanstilsynet bemerker at nedbetalingsplanene således angir hva filialen anser som forventede transaksjonsmønstre. Imidlertid kan ikke Finanstilsynet se at nedbetalingsplanen og dens individuelle egenskaper hensyntas i modellen, ved at den bidrar til den endelige risikoscoren som tildeles den enkelte kunden. Det modellen skiller på, er risiko ved produktet, altså om det er et "bridge loan", "new mortgage" eller "re-mortgage", egenkapitalandel, samt om midlene utbetales til kunden eller ikke.

Finanstilsynet understreker at risikoklassifiseringen, som er en vurdering av kundens iboende risiko, nødvendigvis må ta utgangspunkt i kunden, ikke produktet den benytter og egenskapene ved dette.

Etter Finanstilsynets oppfatning kan det innenfor produktene eksempelvis eksistere ulikheter ved kundene hva gjelder mengden kundemidler, transaksjoners størrelse og tilsiktede art, eksempelvis størrelse på lån, lengre eller kortere nedbetalingstid, kundens forventede levetid i Bluestep, størrelse på avdrag, etc. Finanstilsynet finner for øvrig å bemerke at formålet for opptak av disse lånene i tilfeller også kan inneholde variasjoner, eksempelvis i hvorfor kunden ønsker å opprette kundeforholdet og ta i bruk det bestemte produktet. Dette kan igjen ha betydning for kundens iboende risiko.

Finanstilsynet oppfatter videre at filialledelsen i hovedsak synes å være enig i Finanstilsynets merknader om innskuddskundene, men filialen mener produktet har en lav risiko som i større grad må hensyntas i Finanstilsynets vurdering. Finanstilsynet påpeker at kunders individuelle risikoklassifisering til enhver tid skal bero på en konkret vurdering av kundens iboende risiko, som nødvendigvis må ta utgangspunkt i informasjonen som er innhentet og som foreligger om den enkelte kunde. At produktet i seg selv anses av filialen å inneha en lavere risiko, unntar ikke filialen fra å hensynta de ulike momentene som angis i § 9, i den endelige vurderingen av kundens risikoklasse. Finanstilsynet finner også særlig å fremheve at innskuddskundene utgjør den største andelen av bankens kundemasse, og at innskudd generelt innebærer risiko for at banken utnyttes i plassering og tildekkingsfasen.

Basert på det ovennevnte fastholder Finanstilsynet sine merknader og vurderinger vedrørende manglene i risikoklassifiseringen. Finanstilsynet noterer filialens redegjørelse av iverksatte tiltak for å forbedre risikoklassifiseringsmetodikken.

4. Utførte kundetiltak

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventning

Hvitvaskingsloven § 9 pålegger filialen å gjennomføre kundetiltak etter §§ 10 til 20, og løpende oppfølging etter § 24, på grunnlag av en vurdering av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. I situasjoner som innebærer høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering, skal det gjennomføres forsterkede kundetiltak, jf. § 17, herunder ved kundeforhold som involverer politisk eksponerte personer og nære familiemedlemmer og kjente medarbeidere til politisk eksponerte personer jf. § 18. Gjennomføring av forsterkede kundetiltak gjelder både ved etablering av kundeforhold, og i den løpende oppfølgingen, jf. § 24. Filialen skal videre registrere og lagre opplysninger og dokumenter som er innhentet og utarbeidet i forbindelse med tiltak, jf. § 30. Skriftlig dokumentasjon anses som en forutsetning for å kunne påvise at tiltak er utført og tilpasset den aktuelle risiko identifisert, jf. § 9.

Finanstilsynets vurderinger

Finanstilsynet mottok i forkant av tilsynet stikkprøver av foretakets kundemasse fordelt på risikoklasser og produkter. Finanstilsynet påpekte i foreløpig rapport at stikkprøvene av høyrisikokunder utelukkende besto av kunder identifisert som PEP. Filialen forklarte at de forsterkede kundetiltakene for PEP består i å verifisere avsenders/mottakers konto i annen bank, utføre en forsterket ID kontroll og innhente godkjenning av filialsjef før kundeforholdet etableres. Filialen kunne ikke redegjøre for at det utføres ytterligere nødvendige tiltak for å sikre kjennskap om kunden, kundeforholdets formål og tilsiktede art, eller at det gjennomføres tilstrekkelige tiltak for å fastslå formuens og midlenes opprinnelse.

Videre pekte Finanstilsynet på at heller ikke filialens rutine for PEP omtaler kundetiltak vedrørende midlenes opprinnelse. Ved etablering av nye lånekunder innhentes det mye informasjon og dokumentasjon, både fra kunden og eksterne kilder, men Finanstilsynet vurderer at det ikke er gjort forsterkede tiltak for høyrisiko lånekunder. Dokumentasjonen viser at filialen, utover standardspørsmål som stilles i kundeprofilskjema, heller ikke har gjort forsterkede kundetiltak vedrørende midlenes opprinnelse på kunder med innskuddsprodukter. Med unntak av spørsmål vedrørende PEP-status, benyttes ikke kundens svar til å risikoklassifisere kunder med innskuddsprodukter.

På bakgrunn av dokumentasjon og informasjon fra filialen under tilsynet, vurderte Finanstilsynet at filialen ikke etterlever krav til forsterkede kundetiltak, jf. § 17 generelt og § 18 spesielt. Dette fordi filialen ikke har gjennomført forsterkede tiltak for høyrisikokunder, herunder tilstrekkelige kundetiltak for å fastslå formuen og midlenes opprinnelse for kunder som er PEP.

Filialen er uenig i Finanstilsynets vurderinger. Filialen viser blant annet til at de har en omfattende manuell prosess knyttet til sitt låneprodukt, og at det i tillegg gjøres ytterligere tiltak for å fastslå formuens og midlenes opprinnelse til lånekunder som anses å være høyrisiko. Filialen skriver videre at tiltakene i prinsippet gjennomføres på alle kunder (også lavrisiko) men at intensiteten i kundetiltakene tilpasses risikonivået, slik at det gjøres ytterligere tiltak overfor høyrisikokunder. Videre skriver filialen at det samme tiltakene gjennomføres på PEP-kunder.

Finanstilsynet viser til at tiltakene som beskrives for lånekundene i utgangspunktet gjelder for alle slike kundeforhold, og at informasjonen som innhentes stort sett relaterer seg til nødvendige opplysninger som del av den generelle kredittvurderingen av kunden. I de foreliggende stikkprøvene fra tilsynet kan ikke Finanstilsynet se at det er gjennomført konkrete vurderinger vedrørende kundens hvitvaskingsrisiko, basert på den innhentede informasjonen, utover den endelige risikoklassifiseringsscoren kunden er tildelt i henhold til filialens risikoklassifiseringsmetodikk. Dokumenterte vurderinger Finanstilsynet er forelagt, knytter seg i all hovedsak til kreditt, og ikke kundens risiko for hvitvasking/terrorfinansiering. Utover at kunden klassifiseres som høyrisiko i bankens systemer, kan Finanstilsynet heller ikke se at det er gjennomført og dokumentert ytterligere tiltak som er tilpasset kundens risiko, og som skiller seg fra det som anses å være nødvendige tiltak på alle lånekunder. Dette gjelder også for PEP, hvor Finanstilsynet ikke er presentert dokumentasjon som påviser at det utføres ytterligere nødvendige tiltak for å sikre kjennskap om kunden, kundeforholdets formål og tilsiktede art, eller at det gjennomføres tilstrekkelige tiltak for å fastslå formuens og midlenes opprinnelse.

Finanstilsynet understreker at kundetiltak til enhver tid skal være risikobaserte, og at de følgelig må ha et omfang og en innretning som er egnet til å adressere de konkrete risikoer som utløser klassifiseringen høy. Det kan tenkes egenskaper ved den enkelte kunde som tilsier at andre risikobaserte kundetiltak må iverksettes, utover de som filialen beskriver at gjennomføres i sitt tilsvarende svar. Finanstilsynet fastholder derfor sine vurderinger.

Finanstilsynet merker seg videre at filialen tar til etterretning merknadene om manglende gjennomføring av forsterkede kundetiltak på innskuddskundene. Finanstilsynet noterer filialens beskrivelser av gjennomførte tiltak på området.

5. Løpende oppfølging og elektronisk transaksjonsovervåking

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventninger

Hvitvaskingsloven § 24 stiller krav til løpende oppfølging av kundeforholdet. Dette innebærer blant annet å løpende overvåke at transaksjoner utført i kundeforholdet er i samsvar med innhentede opplysninger om kunden, herunder kundens virksomhet og risikoprofil, midlenes opprinnelse og kundeforholdets formål og tilsiktede art. Tilstrekkelig og oppdatert kundeinformasjon er en forutsetning for å kunne gjennomføre tilstrekkelig løpende oppfølging, jf. § 24. Omfanget og intensiteten av den løpende oppfølgingen vil videre være avhengig av risikoen kunden representerer, for å benytte filialens produkter og tjenester til hvitvasking og terrorfinansiering.

Til dette formål plikter banker å ha elektroniske overvåkingssystem, jf. § 38, da elektroniske overvåkingssystemer er nødvendige for å håndtere overvåkingen av transaksjonsvolumene som slike foretakstyper gjennomfører. Finanstilsynet påpeker at systemet skal fungere som en støttefunksjon i bankens arbeid på antihvitvaskingsområdet. De rapporteringspliktige skal ikke la automatiserte beslutninger gå på bekostning av manuelle kontroller der det er nødvendig, blant annet ved løpende oppfølging av kunder, herunder kunder med forsterkede kundetiltak. Selv om rapporteringspliktige benytter seg av systemer som støtteverktøy, er filialen likevel ansvarlig for at systemene er egnet til å ivareta pliktene etter regelverket. Systemene må være tilpasset virksomhetens art og omfang, og generiske verktøy uten mulighet for tilpasninger er således lite egnet for å oppfylle regelverket. I tillegg til regler med statiske parametere, må foretaket ha kundespesifikke regler basert på det kunden har oppgitt om kundeforholdets formål og art og/eller kundens transaksjonshistorikk. Foretakene må også kjenne til hvilke svakheter systemet har, slik at den rapporteringspliktige har en oversikt over hvilke ytterligere kontrolltiltak som er nødvendige å foreta.

Finanstilsynets vurderinger

Filialen benytter systemet "Instant Watch AML" til overvåking av transaksjoner, og er selv ansvarlig for utviklingen av regler. Under tilsynet ble det klart at filialen ikke utfører annen løpende oppfølging av kundeforholdene, utover dette automatiske transaksjonsovervåkingssystemet. Dette setter følgelig større krav til systemets funksjonalitet og treffsikkerhet.

Som påpekt i foreløpig rapport, vurderer Finanstilsynet at reglene i transaksjonsovervåkingen er svært generelle, og ikke kundespesifikke, da de ikke hensyntar innhentet informasjon om kundene i den løpende overvåkingen av kundemassen. Med mindre det går en alarm, gjennomføres det ikke transaksjonsanalyser opp mot innhentet informasjon om kundene, eller oppdateringer av kundeinformasjon. Finanstilsynet understreker at kravene til løpende oppfølging innebærer å overvåke at transaksjoner som utføres i kundeforholdet, er i samsvar med den rapporteringspliktiges innhentede opplysninger om kunden. Tilstrekkelig, korrekt og oppdatert kundeinformasjon er derfor en forutsetning for å kunne gjennomføre tilstrekkelig løpende oppfølging, jf. § 24.

Som eksempel er det mulig for innskuddskunder å sette inn flere store beløp på konto, så lenge de ikke [REDACTED]. Finanstilsynet påpeker at det for disse kundene heller ikke stilles spørsmål om tilsiktede art ved kundeetablering, eller gjøres kontroller av midlenes opprinnelse (jf. tidligere avsnitt). Spørsmål om tilsiktede art stilles kun ved undersøkelse av transaksjonsalarmer. Det er ikke opprettet andre regler i transaksjonsovervåkingen for forskjellige risikoklasser. Blant annet blir ikke PEP overvåket utover det som er normalt for innskuddskunder generelt.

For lånekunder er det ekstra innbetalinger på lån som utløser alarm. Reglene baseres på [REDACTED] avhengig av risikoklasse. Imidlertid tas det heller ikke her hensyn til innhentet kundeinformasjon i den løpende overvåkingen av disse kundene. Dette muliggjør flere ekstraordinære amorteringer som kan være uproporsjonale med kundens betalingsevne, før totalsummen av disse passerer terskelen for alarm, og filialen undersøker de gjennomførte transaksjonene opp mot informasjon om kunden.

Finanstilsynet er videre ikke forelagt vurderingene som ligger bak de valgte reglene og terskelnivåene, eller evalueringer av systemets funksjonalitet og treffsikkerhet, utover at de bestemmes som del av samarbeidet internt i konsernet. Finanstilsynet understreker at det forventes at filialen dokumenterer vurderinger rundt regelsettet og tar skritt for å validere at ulike regler og scenarioer enten er relevante, må tilpasses, endres, slettes eller suppleres.

Basert på det ovennevnte, vurderte Finanstilsynet i foreløpig rapport at filialen ikke etterlevde kravene til løpende oppfølging jf. § 24.

Filialen skiver i sitt tilsvarende svar at den er uenig i Finanstilsynets vurdering. Filialen anerkjenner at det er rom for forbedringer i transaksjonsovervåkingen, men påpeker at dette ikke er ensbetydende med at hvitvaskingsloven er brutt. Filialen viser blant annet til at transaksjonsovervåkingen tar hensyn til kunders risikoklasse, og at dette, etter deres oppfatning, innebærer at informasjon som er innhentet om lånekunden hensyntas i transaksjonsovervåkingen. Filialen anerkjenner imidlertid at transaksjonsovervåkingen skal koble sammen transaksjonene med kunnskapen om den enkelte kunden.

Finanstilsynet påpeker at reglene i transaksjonsovervåkingen er generelle, og utformet slik at de baseres på [REDACTED] avhengig av risikoklasse. Alarmer er således avhengig av kundens risikoklasse, heller enn den spesifikke kundeinformasjonen som er innhentet og ligger til grunn om den enkelte kunde. Risikoklassen baseres videre på utvalgte risikofaktorer, som anses å føre til høyere eller lavere risiko. Imidlertid påpeker Finanstilsynet at hva som anses som naturlig for ett kundeforhold, ikke nødvendigvis trenger å være naturlig for et annet, selv om de befinner seg i samme risikoklasse. Formålet med oppfølgingen er å oppdage avvikende eller endret adferd hos den enkelte kunde, noe som nødvendigvis forutsetter at innhentede og foreliggende opplysninger må legges til grunn. Det vises for øvrig til merknadene i punkt 3 om risikoklassifiseringen.

Finanstilsynet understreker at kravene til løpende oppfølging innebærer å overvåke at transaksjoner som utføres i kundeforholdet, er i samsvar med den rapporteringspliktiges innhentede opplysninger om kunden. Transaksjonsovervåkingen må derfor også kunne koble sammen transaksjonen med kunnskapen om den enkelte kunden. Dette innebærer at systemet, i tillegg til regler med statiske

parametre, også forventes å ha kundespesifikke regler basert på det kunden har oppgitt om kundeforholdets formål og art og/eller kundens transaksjonshistorikk, jf. rundskriv 8/2019. Dersom nåværende system ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til den kundespesifikke informasjonen, må eventuelle mangler og svakheter i systemet videre avhjelpes med manuelle tiltak for å kunne etterleve kravene til løpende oppfølging. Finanstilsynet fastholder derfor sine vurderinger om filialens løpende oppfølging. Finanstilsynet tar videre til etterretning de tiltak som er beskrevet iverksatt, herunder knyttet til dokumentering av vurderinger og validering av regler.

6. Undersøkelles- og rapporteringsplikt

Rettslig grunnlag og Finanstilsynets forventninger

Hvitvaskingsloven stiller i § 24 krav til løpende oppfølging, som blant annet innebærer å påse at transaksjoner er i samsvar med innhentede opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art. Lovens § 25 stiller krav til at det skal gjennomføres nærmere undersøkelser dersom en transaksjon synes å mangle et legitimt formål, er usedvanlig stor eller kompleks, er uvanlig for kundens kjente mønster av transaksjoner, er til eller fra person i et land eller et område som ikke har tilfredsstillende tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering eller på annen måte har uvanlig karakter. Hvitvaskingslovens § 26 pålegger foretakene å rapportere til Økokrim dersom det etter nærmere undersøkelser er forhold som gir grunnlag for mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering. § 30 pålegger rapporteringspliktige å lagre opplysninger og dokumenter som er innhentet og utarbeidet i forbindelse med tiltak etter §§ 9 til 26.

Finanstilsynets vurderinger

I forkant av tilsynet mottok Finanstilsynet stikkprøver av MT-meldinger og undersøkelser knyttet til mistenkelige transaksjoner. Dokumentasjonen viste at filialen rapporterer på bakgrunn av et bredt spekter av mistankegrunnlag, og at både eksisterende og avviste kunder undersøkes og rapporteres. Gjennomgang av stikkprøvene underveis i tilsynet viste likevel at det var uklart for filialen hvor i systemet informasjon var lagret, og ingen syntes å ha helhetlig oversikt eller innsikt i disse sakene.

Det ble avtalt et separat møte med compliance-ansvarlig, da øvrige deltagere ikke hadde tilgang til, eller kjennskap til hvor informasjon om saksløp og undersøkelser var lagret. Dette møtet bekreftet inntrykket av at filialen mangler systemer som gir de ansatte helhetlig oversikt over denne type saker, og muliggjør fullstendige svar til tilsynsmyndighetene. Utfordringen syntes å være forsterket av at mange avdelinger og personer er involvert i hver sak, og at informasjon lagres i forskjellige systemer med tilgangsbegrensninger. Filialen kunne ikke bekrefte overfor Finanstilsynet at vurderinger av innhentet dokumentasjon, kundeforklaringer, og risiko i slike saker er dokumentert i filialens systemer. Dette kom blant annet til uttrykk ved gjennomgang av tre konkrete saker.

Finanstilsynet vurderer at banken i de konkrete sakene ikke hadde grunnlag for å vurdere om transaksjonene var i tråd med forventet bruk, ettersom det manglet informasjon om midlenes opprinnelse og kundeforholdets tilsiktede art. Banken kunne ikke redegjøre for vurderinger og avgjørelser i disse sakene. Finanstilsynet merker seg også at banken benytter informasjon fra nyinnhentede kundeerklæringsskjema til å lukke alarmer utløst av eldre transaksjoner. Finanstilsynet understreker at informasjonen om forventede transaksjoner er framoverskuende, og skal benyttes for å vurdere hvordan den enkelte kunde kan forventes å handle innenfor rammen av kundeforholdet. Den gir derfor ikke grunnlag for å vurdere transaksjoner som allerede har funnet sted.

Finanstilsynet finner at bankens vurderinger i enkelte saker synes mangelfulle, og er utilfredsstillende beskrevet og dokumentert, jf. § 30. Finanstilsynet vurderer videre at banken har forbedringspotensial hva gjelder kvaliteten av vurderinger som gjøres, og at filialledelsen må sikre at disse dokumenteres og lagres på hensiktsmessig måte slik at et helhetlig sakskompleks er tilgjengelig for relevante personer.

Finanstilsynet noterer filialledelsens svar om eksisterende rutiner, og at det etter deres syn er tydelig hvor informasjonen finnes for dem som er involvert i håndteringen av sakene, men at det samtidig er forståelig at dette kan fremstå som mer uoversiktlig for dem som ikke er satt inn i detaljene. Finanstilsynet viser imidlertid til at møte med compliance-ansvarlig også bekreftet Finanstilsynets inntrykk av at det er vanskelig å fremstille et helhetlig oversiktsbilde over kundeforholdene, da heller ikke vedkommende kunne fremskaffe dokumentasjon eller gjøre rede for fullstendig saksforløp og gjennomførte vurderinger, herunder knyttet til mistenkelige forhold. Finanstilsynet noterer filialledelsens svar om iverksatte forbedringstiltak, blant annet for å øke kvaliteten på dokumentasjonen.

7. Avslutning

Basert på foreløpig rapport, filialens tilsvarende svar og merknadene i denne tilsynsrapporten, vurderer Finanstilsynet at anti-hvitvaskingsarbeidet er mangelfullt på flere områder. Finanstilsynet legger til grunn at banken har mangler i etterlevelsen av i hvitvaskingsloven §§ 7, 9, 17, 18 og 24. Særlig gjelder manglene i tilknytning til filialens innskuddskunder, som utgjør den største andelen av filialens kundemasse.

Basert på det ovennevnte finner Finanstilsynet grunn til å utforme følgende vedtak om pålegg om retting av følgende forhold, jf. hvitvaskingsloven § 47:

- 1 Filialens risikovurdering må utarbeides og struktureres på en slik måte at den identifiserer og vurderer risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering tilknyttet egen virksomhet, jf. § 7. Risikovurderingen må videre danne utgangspunktet for rutiner og øvrig implementering av hvitvaskingsregelverket, i henhold til vurderingene som beskrevet i rapportens kapittel 2.
- 2 Filialen må påse at risikoklassifiseringsmetodikken i tilstrekkelig grad identifiserer kundens reelle risiko og klassifiserer kunder i henhold til hvitvaskingsregelverket, jf. § 9 og Finanstilsynets vurderinger som beskrevet i rapportens kapittel 3.
- 3 Filialen må påse at gjennomføring av løpende oppfølging, herunder regelsettingen i transaksjonsovervåkingen, oppfyller hvitvaskingsloven jf. § 24.

Manglende gjennomføring av pålegg om retting kan være grunnlag for vedtak om tvangsmulkt, jf. hvitvaskingsloven § 47 andre ledd.

Frist for gjennomføring av pålegget settes til **9. august 2021**. Gjennomføringen av pålegget må dokumenteres.

Videre ber Finanstilsynet om at filialen redegjør for følgende forhold til samme frist.

- Status i arbeidet med omorganiseringen av oppgaver fra andrelinjen til førstelinjen, samt hvordan filialen anser at nøkkelpersonsrisiko er redusert.
- Hvordan endringer i risikovurderingen reflekteres i risikoklassifiseringsmetodikken og transaksjonsovervåkingen.
- Beskrivelse av tiltak banken har iverksatt for å påse at det gjennomføres og dokumenteres risikobaserte forsterkede kundetiltak i henhold til §§ 17 og 18, for samtlige høyrisikokunder.

Finanstilsynets avgjørelse om pålegg kan påklages innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. Klageinstans er Finansdepartementet, men en eventuell klage fremsettes til Finanstilsynet. Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) §§ 18 og 19 om partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, gjelder.

Kopi av dette brev bes sendt til bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Ann Viljugrein
direktør for bank- og forsikringstilsyn

Anne-Marte Hee Teigmo
rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:
Finansinspektionen